Onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen in de woning aan de Mgr. Smetsstraat 40 te Dommelen en in een bomenrij aan de noordzijde van Einderheide binnen het plangebied N69

Opdrachtgever: Arcadis Nederland B.V.

Januari 2017

Ecologisch Adviesbureau Cools

Pastoor Vermuntstraat 22 4851 CS Ulvenhout • Tel.: 076-8504196/06-33764547 • E-mail: eac@home.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding 2

2. Onderzoeksmethode 2

2.1. Woning en bijgebouwen Mgr. Smetsstraat 40 te Dommelen 2

2.2. Einderheide 2

3. Resultaten onderzoek 3

3.1. Woning en bijgebouwen Mgr. Smetsstraat 40 te Dommelen 3
3.1.1. Vaste verblijfplaatsen 3
3.1.2. Vaste vliegroutes 4
3.1.3. Foeragerende vleermuizen 4

3.2. Einderheide 4

3.3. Conclusies en aanbevelingen 5
3.3.1. Woning en bijgebouwen Mgr. Smetsstraat 40 te Dommelen 5
3.3.2. Einderheide 5

4. Literatuur en bronvermelding 6

1. Inleiding

In het kader van de geplande aanleg van de N69 heeft er in de periode juni-oktober 2016, als vervolg op het onderzoek dat in 2012, 2015 en april-mei 2016 heeft plaatsgevonden, in opdracht van Arcadis een aanvullend onderzoek plaatsgevonden naar de eventuele aanwezigheid van zomerverblijfplaatsen van vleermuizen in de woning en bijgebouwen aan de Mgr. Smetsstraat 40 te Dommelen en naar paarverblijfplaatsen in de bomenrij aan de noordzijde van de Einderheide. Het onderzoek is uitgevoerd door de Vleermuisstichting Noord-Brabant.

2. Onderzoeksmethode

2.1. Woning en bijgebouwen Mgr. Smetsstraat 40 te Dommelen

De woning is uitgevoerd met een pannengedekt puntdak. Onder dit dak is een zolder aanwezig. Aan de woning is een garage gebouwd, en deze beschikt eveneens over een pannengedekt puntdak met daaronder eveneens een zolder. Deze zolder is wat kleiner van formaat. De bijgebouwen bestaan uit een voormalige stal en loods.
Tijdens een eerder uitgevoerd onderzoek op 6 november 2015, 19 april en 9 mei 2016 zijn de gebouwen aan de Mgr. Smetsstraat 40 onderzocht op zomerverblijfplaatsen van vleermuizen. Naar aanleiding van de vondst van uitwerpselen van de gewone dwergvleermuis op de zolders boven resp. de woning en de garage is in de periode juni tot en met augustus 2016 een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar zomer/kraamverblijfplaatsen van vleermuizen, in bijzonder de gewone dwergvleermuis.
Het onderzoek naar de eventuele aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen heeft in 2016 plaatsgevonden op 6 juni, 4 juli en 8 augustus 2016. Tijdens de bezoeken is de woning telkens in de vroege avond onderzocht op de aanwezigheid van vleermuizen. Daarbij is allereerst op de zolders gezocht naar sporen van vleermuizen, met name de aanwezigheid van uitwerpselen. Tevens is daarbij geluisterd of er koloniegeluid te horen was. Dat is het geluid dat vleermuizen in het verblijf maken, en dat over het algemeen ook zonder vleermuisdetector goed hoorbaar is. Om het nog beter te kunnen horen is daarbij echter ook gebruik gemaakt van een vleermuisdetector. Wellicht nog belangrijker is echter dat tijdens die onderzoeksronden, samen met de huidige bewoners van de woning aan de Mgr. Smetsstraat 40, op enkele strategische locaties rond de woning is gepost om te zien of er sprake was van uitvliegende vleermuizen. Daarbij is eveneens gelet op eventueel vanuit de bijgebouwen uitvliegende vleermuizen.
Aangezien het onderzoek beperkt was tot slechts één locatie werd een ochtendbezoek, naast de avondbezoeken, niet noodzakelijk geacht.
De avonden waarop de bezoeken hebben plaatsgevonden zijn zo gekozen dat de weersomstandigheden gunstig waren voor vleermuizen om uit te vliegen. Tijdens slechte weersomstandigheden bestaat de mogelijkheid dat vleermuizen als gevolg van die slechte weersomstandigheden niet uitvliegen, waardoor het uitvoeren van onderzoek onder dergelijke weersomstandigheden niet erg zinvol is. Tijdens de bezoeken viel er geen neerslag, en was er geen sprake van zware bewolking waaruit neerslag te verwachten was. Van sterke wind was geen sprake, ten hoogste 2 Beaufort, en de temperaturen tijdens het onderzoek waren steeds mild, tenminste 12º C.

2.2. Einderheide

Tijdens het onderzoek in 2012 is in het noordelijke deel van de Einderheide één paarverblijf van de rosse vleermuis en één van de ruige dwergvleermuis vastgesteld. Het betrof paarverblijven die gevestigd waren in een bomenrij die voornamelijk bestaat uit Amerikaanse eiken met plaatselijk enkele beuken. In 2016 is de bomenrij tijdens twee avonden en nachten op 19 september en 2 oktober

onderzocht op de aanwezigheid van eventuele paarverblijven. Voorafgaande daaraan is een extra onderzoeksronde uitgevoerd op 8 augustus. Paarverblijven kunnen ook dan al in gebruik zijn, terwijl er dan eventueel ook nog late zomerverblijven opgespoord kunnen worden. De avonden zijn dusdanig gekozen dat de weersomstandigheden gunstig waren voor het opsporen van paarverblijfplaatsen. In praktijk betekent dit dat het avonden waren waarop geen neerslag viel, de wind geen rol van betekenis speelde, dus minder dan 2 Beaufort, en de temperatuur tijdens het onderzoek niet beneden de ca. 12º C. daalde.
Tijdens het vleermuizenonderzoek naar de paar- en zomerverblijfplaatsen is gebruik gemaakt van een AnaBat detector. Er zijn geen geluidopnames gemaakt.

3. Resultaten onderzoek

3.1. Woning en bijgebouwen Mgr. Smetsstraat 40 te Dommelen

3.1.1. Vaste verblijfplaatsen

Tijdens een eerder uitgevoerd onderzoek op 19 april en 9 mei 2016 werden op de zolder boven de woning aan de Mgr. Smetsstraat 40 op twee plekken in totaal circa 200 uitwerpselen van de gewone dwergvleermuis aangetroffen en op de zolder boven de garage circa 30 uitwerpselen. Eerder in april hadden de bewoners echter op deze zolder 100 tot enkele honderden uitwerpselen opgeveegd en verwijderd.
Naar aanleiding van deze waarnemingen werd in de rapportage van mei 2016 geconcludeerd dat er in ieder geval de afgelopen jaren een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig was geweest op de zolder boven de woning en wellicht ook boven de garage. Zowel op 19 april als op 9 mei 2016 werden er geen uitvliegende dwergvleermuizen waargenomen. Deze afwezigheid betekende echter nog niet dat de vleermuizen later in 2016 alsnog de zomerverblijfplaats zouden kunnen gaan gebruiken. Om te kunnen bepalen of de zomerverblijfplaats nog in gebruik was, is in de periode juni-augustus 2016 aanvullend onderzoek uitgevoerd. In de onderstaande tekst zijn de resultaten van dit onderzoek weergegeven.
Kort na het bezoek op 9 mei 2016 zijn de aanwezige uitwerpselen op de zolders opgeveegd, om zodoende eenvoudig te kunnen vaststellen of er nieuwe uitwerpselen zouden verschijnen. Op 9 juni 2016 werd door de huidige bewoners medegedeeld dat er weer vele tientallen tot circa 100 uitwerpseltjes lagen. Tijdens het bezoek op 9 juni werd vastgesteld dat deze uitwerpselen lagen op de zolder boven de woning, met name tegen de oostelijke gevel. Op de zolder boven de garage lagen slechts enkele tientallen uitwerpselen.
Na 9 juni is het weer drastisch omgeslagen en viel er in de 2-3 weken die volgden met name in zuid- en zuidoostelijk Brabant veel regen die regelmatig gepaard ging met hevig onweer. Deze regen viel met name in de avonduren en daarom kon in die periode geen onderzoek worden uitgevoerd naar uitvliegende vleermuizen.
Op 4 juli 2016 zijn beide zolders weer onderzocht op de aanwezigheid van vleermuizen. Ook nu lagen er weliswaar weer vleermuisuitwerpselen op de zolder boven de woning, maar dat betrof gedeeltelijk dezelfde uitwerpselen als die op 9 juni al waren waargenomen. Bij de oostelijke gevel lagen nu circa 200 uitwerpselen van gewone dwergvleermuis. Bij de westelijke gevel lagen circa 50 vleermuisuitwerpselen, eveneens van de gewone dwergvleermuis. Op de zolder boven de aangebouwde garage lagen ook nu nog circa 50 uitwerpselen van de gewone dwergvleermuis. Er zijn op 4 juli op beide zolders geen koloniegeluiden gehoord en tijdens het posten aan de buitenzijde van de woning en garage zijn geen uitvliegende vleermuizen vastgesteld, ook niet vanuit de overige bijgebouwen op het perceel.

Op 25 juli 2016 is er telefonisch contact geweest met de huidige bewoners. Nadat omstreeks 10 juli de uitwerpselen nog een keer zijn opgeveegd, zijn er sindsdien slechts 20-30 verse uitwerpselen verschenen. Deze zijn vrijwel uitsluitend gevonden op de zolder boven de woning, en dan met name langs de oostelijke gevel. Op de zolder boven de garage lagen toen slechts enkele uitwerpselen.
Op 8 augustus 2016 is het laatste bezoek aan de woning uitgevoerd. Voorafgaande aan het moment van uitvliegen is de zolder boven de woning bekeken. Het aantal uitwerpselen was ten opzichte van 25 juli niet of nauwelijks toegenomen. De zolder boven de garage is op 8 augustus niet onderzocht. Op 8 augustus zijn ook geen koloniegeluiden gehoord en zijn tijdens het posten aan de buitenzijde van de woning en garage geen uitvliegende vleermuizen vastgesteld, ook niet vanuit de overige gebouwen op het perceel.

Op de zolders zijn tijdens het onderzoek geen uitwerpselen vastgesteld van andere vleermuissoorten. Met name soorten als laatvlieger en grootoorvleermuis maken net als gewone dwergvleermuizen regelmatig gebruik van zolderruimten. Hoewel er nooit uitwerpselen van laatvliegers op de zolders zijn vastgesteld, is toch rekening gehouden met de mogelijke aanwezigheid van een verblijfplaats van laatvliegers. Laatvliegers verlaten hun verblijfplaatsen wat later dan gewone dwergvleermuizen doen, en daarom is het posten aan de buitenzijde van de woning doorgegaan tot het te donker was om nog goed te kunnen waarnemen. Tijdens het onderzoek zijn echter geen uitvliegende laatvliegers waargenomen.

3.1.2. Vaste vliegroutes

Vleermuizen maken vaak gebruik van min of meer vaste vliegroutes om van verblijfplaats naar foerageergebied te vliegen. Dergelijke routes lopen vaak langs lijnvormige landschapselementen. Dit kunnen begroeiingselementen als bosranden, bospaden e.d. zijn, maar ook opgaande wegbeplantingen. In bebouwd gebied kunnen dit ook wegen en straten, maar ook gevelrooilijnen van bebouwing zijn. Tijdens geen van de bezoeken in 2016 zijn er vleermuizen vastgesteld die de begroeiing of bebouwing op het perceel aan de Mgr. Smetsstraat 40 gebruikte als een vaste vliegroute of onderdeel hiervan.

3.1.3. Foeragerende vleermuizen

Tijdens het onderzoek naar de aanwezigheid van zomerverblijfplaatsen, dat voor een belangrijk deel rondom de woning heeft plaatsgevonden, is tevens gekeken naar foeragerende vleermuizen. Er is relatief weinig activiteit van foeragerende vleermuizen vastgesteld binnen het perceel aan de Mgr. Smetsstraat 40. Vaak ging het per avond om slechts één foeragerend exemplaar van de gewone dwergvleermuis, maar soms waren er gelijktijdig ook twee gewone dwergvleermuizen aanwezig. Daarbij werden soms ook sociale roepen vastgesteld. Een enkele keer is kortstondig een foeragerend exemplaar van de laatvlieger waargenomen. Het perceel aan de Mgr. Smetsstraat 40 kan dan ook niet als een essentieel foerageergebied voor vleermuizen worden aangemerkt.

3.2. Einderheide

Voorafgaande aan het onderzoek in de periode september-oktober 2016 is op 8-9 augustus 2016 tussen omstreeks 23.00-03.00 uur de bomenrij aan de noordzijde van de Einderheide onderzocht of er sprake was van verhoogde vleermuisactiviteiten. Hoewel er wel wat foerageeractiviteit was van zowel gewone dwergvleermuis als laatvlieger, was er geen sprake van activiteiten die verband hielden met de aanwezigheid van eventuele paarverblijven. Er is vervolgens een ronde over de Broekhovense Velden gelopen om na te gaan of in de bomen aldaar wellicht paarverblijven vastgesteld konden worden. Daarna is wederom de bomenrij aan de noordzijde van de Einderheide onderzocht of er op dat moment wellicht alsnog sprake was van activiteiten die verband hielden met de aanwezigheid van paarverblijven. Dat bleek niet het geval te zijn.

Op 19 september en 2 oktober 2016 is vroeg in de avond, nog voor het tijdstip dat vleermuizen zouden uitvliegen, allereerst geluisterd naar eventuele koloniegeluiden. Ook is onder geschikte boomholten gezocht naar vleermuisuitwerpselen die een aanwijzing zouden kunnen zijn voor de eventuele aanwezigheid van verblijfplaatsen. Tijdens de periode van uitvliegen (tot circa 1 uur na zonsondergang) is in de bomenrij vervolgens onderzocht of er wellicht toch sprake was van uitvliegende vleermuizen. Daarna is er een ronde gelopen langs de bomenrijen op de Broekhovense Velden. Dit is gedaan om na te gaan of daar wellicht sprake was van de aanwezigheid van verblijfplaatsen, al dan niet paarverblijven. Daarna is weer enige tijd geluisterd op de locatie aan de noordzijde van de Einderheide om te zien of er later op de avond of vroege nacht wellicht alsnog sprake was van paarverblijven. Tijdens geen van de drie bezoeken zijn er werfroepende vleermuizen vastgesteld die een aanwijzing vormden voor de aanwezigheid van paarverblijven.

3.3. Conclusies en aanbevelingen

3.3.1. Woning en bijgebouwen Mgr. Smetsstraat 40 te Dommelen

Naar aanleiding van de waarnemingen in april en mei 2016 werd in de rapportage van mei 2016 geconcludeerd dat er in ieder geval de afgelopen jaren een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig was geweest op de zolder boven de woning en wellicht ook boven de garage op het perceel aan de Mgr. Smetsstraat 40. Uit aanvullend onderzoek in juni-augustus 2016 blijkt dat deze zomerverblijfplaats tot in ieder geval half-eind juni 2016 nog door een groepje gewone dwergvleermuizen is gebruikt en dat dit groepje al vrij snel daarna is vertrokken. De uitzonderlijk slechte weersomstandigheden in juni kunnen daarbij een belangrijke rol hebben gespeeld. Er zijn tijdens de bezoeken geen koloniegeluiden vastgesteld, alsook geen uitvliegende vleermuizen. Uit de waarnemingen in dit onderzoek komt naar voren dat de zolder(s) jaarlijks slechts in een bepaalde periode (april-juni) van het jaar worden gebruikt als zomerverblijfplaats door gewone dwergvleermuizen. Er zijn geen waarnemingen gedaan die aanleiding geven dat de zolder(s) ook in gebruik zijn als kraamverblijf.
Het onderzoek binnen de gebouwen aan de Mgr. Smetsstraat 40 was gericht op het vaststellen van eventueel aanwezige zomer- en kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Onderzoek naar de eventuele aanwezigheid van winter- en paarverblijfplaatsen is niet uitgevoerd. Dergelijk onderzoek dient te worden uitgevoerd in de periode september-maart.
Met het resultaat van dit onderzoek wordt de aanvraag van een ontheffing en compensatie van het vernietigen van een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanbevolen. De compensatie dient te bestaan uit het plaatsen van 4 vleermuiskasten aan bomen en/of aan gebouwen in de omgeving (100-200 meter) van het perceel aan de Mgr. Smetsstraat 40. Daarnaast wordt aanbevolen om de zolder van de woning en garage op (zeer) korte termijn ontoegankelijk te maken voor vleermuizen.
Binnen het perceel aan de Mgr. Smetsstraat 40 is geen vaste vliegroute dan wel een essentieel foerageergebied voor vleermuizen aanwezig.

3.3.2. Einderheide

In de bomenrij aan de noordzijde van de Einderheide zijn in 2016 geen werfroepende vleermuizen waargenomen die duiden op de aanwezigheid van paarverblijven. Ook tijdens het onderzoek in 2015 zijn geen paarverblijfplaatsen vastgesteld, zodat kan worden geconcludeerd dat de bomenrij aan de noordzijde van de Einderheide niet meer wordt gebruikt als paarverblijfplaats door de rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis. Uitgaande van de bovengenoemde onderzoeksresultaten is de aanvraag van een ontheffing niet noodzakelijk voor het kappen van bomen aan de noordzijde van Einderheide. Ondanks het feit dat er in 2016 geen vleermuisverblijfplaatsen zijn vastgesteld, blijft de mogelijkheid aanwezig dat vleermuizen zich vestigen in de bomen. Het is daarom ook wenselijk zo

niet noodzakelijk om de bomen zo snel mogelijk te verwijderen. Het ontoegankelijk maken van de actueel geschikte verblijfplaatsen is ook een optie, maar is niet haalbaar en wenselijk in de bomenrij aan de noordzijde van de Einderheide.

De geldigheidsduur van de onderzoeksgegevens met betrekking tot vleermuizen is maximaal drie jaar.

4. Literatuur en bronvermelding

Ecologisch Adviesbureau Cools, 2012.
Onderzoek naar beschermde en bedreigde planten- en diersoorten in het zoekgebied Westparallel N69. Tilburg.

Ecologisch Adviesbureau Cools, 2016.
Onderzoek naar beschermde planten- en diersoorten binnen en nabij het plangebied N69 tussen de Luikerweg (Valkenswaard) en de Locht (Veldhoven). Ulvenhout.

Gegevensautoriteit Natuur, Netwerk Groene Bureaus en Zoogdiervereniging, 2013.
Vleermuizenprotocol 2013.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2002.
Flora- en faunawet. ‘s-Gravenhage.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014.
Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis, versie 2.0, december 2014.